

ශ්‍රී ලංකාවේ පැරණි ස්තූප තාක්ෂණය පිළිබඳ විමසුමක්

පානදුරේ දුමින්දාලංකාර හිමි¹, කෝවානේ චන්දිම හිමි²

සිංහලෙන් දාගැබ නමින් හැඳින්වෙන ස්තූපය වූකලී ලංකාවේ මෙන්ම අනෙකුත් බෞද්ධ රටවල ද පිහිටුවා ඇති සෑම බෞද්ධ විහාරයකම අත්‍යාවශ්‍ය අංගයකි. පැරැන්නන් විසින් ඉදිකරන ලද ව්‍යුහ අතරින් ස්තූපයට සුවිශේෂී තැනක් හිමි වේ. ක්‍රි. පූ. තුන් වැනි සියවසින් පසුව ඇරඹී ස්තූප තාක්ෂණය අපේ පැරැන්නන් විසින් අග්‍රගණ්‍ය මට්ටමකට ගෙනෙන ලදී. මෙම තාක්ෂණය සම්බන්ධ වාස්තුවිද්‍යාව, ඒවා තැනීමට ගත් ද්‍රව්‍යය, ඒවායේ අභ්‍යන්තර ප්‍රත්‍යාබල හා ඉදිකිරීම පිළිබඳ කරුණු මෙහිලා වැදගත්ය. සාඩම්බර උරුමයක් සහිත දැක්විය හැකි පැරණි තාක්ෂණික ක්‍රමවේදයන් කිහිපයක් ශ්‍රී ලංකාවේ ස්තූප සතුව ඇත. ඒවායින් සමහරක් ඉතාමත් ඇත අතීතයට උරුමකම් කියයි. පැරණි තාක්ෂණික ක්‍රමවේදයන් පිරික්සීමේදී ස්තූප සම්බන්ධ තාක්ෂණය වැදගත් වේ. ස්තූපයන්හි මූලික අංග වන පාදම, තුන්මහල් පේසාව, ගර්භය, හතරැස්කොටුව යනාදිය කෙරෙහි අවධානය යොමු කිරීමේදී පැරණි ස්තූප තාක්ෂණය එමඟින් මැනවින් ප්‍රකට වේ. ස්තූපයේ පදනම හෙවත් අත්තිවාරම දැමීම ඉදිකිරීම් අංශයේ පළමු කායයි. ශක්තිමත් පදනම ස්තූපයේ පැවැත්ම තීරණය කරයි. ස්තූපයක පදනම දැමීම පිළිබඳ තාක්ෂණික හා වාස්තුවිද්‍යාත්මක කරුණු කැණීම්වලින් සොයාගත හැකි කායයික වී තිබේ. නමුත් පුරාවිද්‍යාත්මක කැණීම් මඟින් ඒ පිළිබඳව ඉතා සීමිත තොරතුරු ප්‍රමාණයක් සොයාගෙන තිබේ එහිදී මහාථූපය ඉදිකිරීම සම්බන්ධයෙන් මහාවංසය හා ථූපවංසය දක්වන කරුණු ඉතා වැදගත්ය. මහාවංසයේ රුවන්වැලිසෑයේ පාදම ඉදිකර ඇති ආකාරය මෙසේ විස්තර කරයි. සෑය පිහිටි බිම රියන් 7ක් පමණ භාරා, පසුව කැබළි කරන ලද ගල් පතුරු සම්බලින් පා වෙළඳු ලැබූ අලි ඇතුන් ලවා පාගවන ලදී. පසුව වෙඬරුමය බදාමයක් යොදා ඊට උඩින් ගඩොළු තැම්පත් කරන ලදී. ඊටත් උඩින් තද බදාම තට්ටුවක් යොදා යකඩ දූලක් එලන ලදී. පසුව තඹ තහඩු එළා ඊට ඉහළින් රිදී තහඩු ද තැම්පත් කළේය. ස්තූපයේ තුන් වැනි කොටස ලෙස සැලකෙන්නේ තුන්මහල් පේසාවන්ය. මුල් යුගවලදී මෙම පේසාවන් මල් පහන් පුජා කිරීම සඳහා යොදාගෙන ඇත. තුන් මහල් පේසාව මත ගොඩනැගෙන්නේ ගර්භයයි ස්තූපයේ සැලැස්ම ඔපවත් වන්නේ ගර්භය අනුවයි. දාගැබ මුදුනේ කොත්කැරැල්ල පිහිටුවා ඇත්තේ මෙම හතරැස් කොටුවෙහිය. මෙම පර්යේෂණය මගින් ශ්‍රී ලංකාවේ පැරණි ස්තූප තාක්ෂණය පිළිබඳ විමර්ශනය වේ. පර්යේෂණ මූලාශ්‍රය ලෙස ස්තූපය පිළිබඳ තොරතුරු සඳහන් ප්‍රාථමික, ද්විතීයික, තෘතීයික මූලාශ්‍රය අධ්‍යයනය කෙරේ. පර්යේෂණ සීමාලෙස විශේෂයෙන් ශ්‍රී ලංකාතේය පැරණි ස්තූප සම්බන්ධ තාක්ෂණය අධ්‍යයනය කෙරේ.

ප්‍රමුඛ පද : තාක්ෂණය, වාස්තුවිද්‍යාව, පදනම, තුන්මහල් පේසාව, ගර්භය

¹² පාලි හා බෞද්ධ අධ්‍යයනාංශය, පේරාදෙණිය විශ්වවිද්‍යාලය. dumindalankarap@gmail.com